شیعری كوردی به زمانی سویدی

حەمە سەعید حەسەن
(سوێد)

بەشی یەكەم

(ئەگەر وەرگێڕان بە شێوەیەكی گشتی ناپاكی بێ، ئەوا وەرگێڕانی شیعر ناپاكییەكی مەزنە.) مەبەست لەم گوتەیە، كەمكردنەوەی نرخی هونەری وەرگێڕان نییە، بەڵكو ئاماژەكردنە بۆ ئەوەی كە دەقی وەرگێڕدراو هەرگیز لە هەموو لایەنێكەوە وەك دەقە ڕەسەنەكە دەرناچێتەوە.

Sma Speglar- ئاوێنە بچكۆلەكان- (١) بریتییە لە كۆمەڵێ كورتە شیعری شێركۆ بێكەس، عومەر شێخمووس، لێنا هاگەرمان، ئێریک ئولسۆن و ئەگنێتا شێخمووس كردوویانە بە سوێدی و لاش بێكستروێم و سیگرید كالێ پێیداچوونەتەوە. لاش كە ئەركی پێشەكی نووسینیشی بۆ كورتە شیعرەكان لە ئەستۆ گرتووە، سەرنجی خوێنەری بۆ ئەوە ڕاكێشاوە كە بۆ نووسینی پێشەكییەكە سودی لە گوتارێكی محەمەد ئوزون سەبارەت بە شێركۆ و لەو زانیارییانە وەرگرتووە كە عومەر شێخمووس دەربارەی شێركۆ بۆی باسكردووە، سەرەڕای ئەمانە دووجاریش بەهۆی تەرجومانەوە لەگەڵ شێركۆدا دانیشتووەو وتووێژی كردووە.

لاش لە پێشەكیی كتێبەكەدا چەند سەرنجێكی وردی دەربڕیوە كە جێی خۆیەتی خوێنەری كورد لێیان بێ ئاگا نەبێ:

* لە جیهانی شیعری كوردیدا گوڵاڵە سوورە سیمبۆڵی ئازادی و ئەوین و بەرەنگارییە، بەڵام لە كولتووری سوێدیدا خەوبینین و دەرمانی بێهۆشی، یادی خوێنەر دەخاتەوە.

* كوللە لای سوێدییەكان گیاندارێكی جوان و خۆشەویست و بێ زیانە، نەك وەك لای كورد كە سیمبۆڵی زیانە خرۆیی و دزینی بەری ئارەقەی كەسانی دیكەیە.

* لە كورتە شیعرەكانی شێركۆدا هەرچی لە سروشتدا هەیە، گوڵ، درەخت، با، شەماڵ، دەریا، جۆگا، بیردەكەنەوەو قسەدەكەن و شان بەشانی مرۆڤ لە خەباتدان.

* سروشت بناغەی هاوبەشی شیعری شێركۆیە. (٢)

ئەو ڕوونكردنەوانەی لاش گرنگییەكی تەواویان هەیە، چونكە خوێنەری سوێدی لە كولتووری كوردی نزیک دەخەنەوە، هەر كولتوورە تایبەتمەندێتیی خۆی هەیە، بۆ نموونە ئەسپ كە لای كورد سیمبۆڵی یاخیبوون و كۆڵنەدان و تەنانەت شۆڕشیشە، (پێشبڕكێ بیری فەرەنسایی و كەژاوەی شاژن بیری ئینگلیزو سوارچاكی و ڕاو بیری عەرەب دەخاتەوە.) (٣)

لاش نووسیوێتی: «شێركۆ لەو دوازدە كتێبەی بڵاوی كردوونەتەوە، یەكێكیان درامایەكی شیعرییەو یەكێكی دیكەیان چیرۆكە شیعرە.» ڕاستییەكەی شێركۆ لە شێوەی

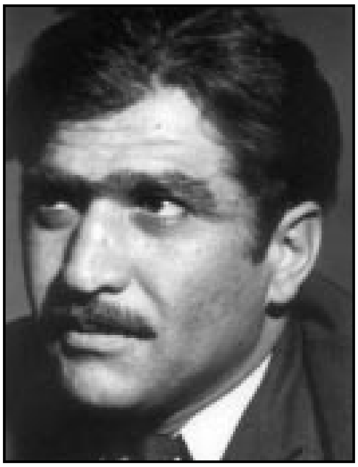

شێرکۆ بێکەس

کتێبی سەربەخۆدا دوو درامای شیعریی بڵاوکردۆتەوە کە بریتین لە: کاوەی ئاسنگەر ١٩٧١ و ئاسک ١٩٧٨. سەبارەت چیرۆکە شیعریش یان (شیعری درێژ) ئەم کتێبانەی بڵاوکردۆتەوە: دوو سروودی کێوی ١٩٨٠، ڕووبار ١٩٨٤، داستانی هەڵۆی سوور ١٩٨٤، داڵ ١٩٨٧.

لاش نووسیویێتی: «نۆبەرەی کتێبی شێرکۆ ساڵی ١٩٦٨ ئەوکاتەی تەمەنی گەیشتە هەژدە ساڵان بڵاوکرایەوە.» ڕاستییەکەی ئەوکاتەی یەکەمین بەرهەمی شێرکۆ (تریفەی هەڵبەست) بڵاوکرایەوە، تەمەنی ٢٨ ساڵ بوو نەک هەژدە.

لاش نووسیویێتی: «ساڵی ١٩٧٠ شێرکۆ لەگەڵ چەند شاعیرێکی لاوی دیکەدا بەیاننامەی- ڕوانگە- یان بڵاوکردەوە.» ڕاستییەکەی دووانیان چیرۆکنووس بوون: حوسێن عارف و کاکە مەم بۆتانی، جگە لەوە ڕوانگە بانگەوازێ بوو بۆ نوێکردنەوەی ئەدەب بە گشتی نە تەنیا شیعر وەک لاش نووسیویێتی.

من ئۆباڵی ئەم غەفڵەتانە و هەندێ هەڵەی گچکەی دیکەش کە لە پێشەکییەکەدا هەستیان پێدەکرێ و حەزدەکەم بازیان بەسەردا بدەم، دەخەمە ئەستۆی هاوکارە کوردەکانی لاش نەک لاش خۆی. پێویستە ئەوەیش فەرامۆش نەکەم، وتارەکەی- محەمەد ئوزون-م کە بە ناونیشانی شاعیری خەم و بەرەنگاری (٤)، بەو بۆنەیەوە نووسیوێتی کە شێرکۆ یارمەتیی تۆخۆلسکیی (٥) بەرکەوتووە، خوێندەوە، هیچ هەڵەیەکم تێدا بەدی نەکرد.

* * *

ئەگەرچی ڕەخنەگر ناتوانێ چاو لەو کەلێنە بپۆشێ کە داستانی هەڵۆی سوور و هەرسێ بەشەکەی کەشکۆڵی پێشمەرگە خستوویانەتە شیعری شێرکۆوە، بەڵام هێشتا یەکێکە لەو شاعیرانەی کورد، کە چارەکە سەدەیەکە بە پشوویەکی درێژەوە بوونی دەنگی خۆی لە جیهانی شیعری نوێ و هاوچەرخی کوردیدا سەلماندووەو ڕۆژ لە دوای ڕۆژ جێ پێی پتەوتر دەبێ.

یەکێک لە خەسڵەتە شیعرییەکانی کورتە شیعری شێرکۆ کە پێویستە ئاماژەی بۆ بکرێ، چۆنێتیی چنین و بڵندبوونەوەی ساختمانی شیعرەکانێتی. گەلێ جار پەنا دەباتە بەر کۆمەڵێ کلیل بۆ کردنەوەی دەروازەیەک کە مەبەستێتی، یەک بە دوای یەکدا کۆمەڵێ وێنە دەکێشێ، کە هەموو ئەو وێنانە پەپوولەی دەوری یەک مۆمن و لە کۆمەڵێ لایەنی هاوناوەرۆکی شێوە جیاوازەوە تاڵە تیشکی ڕووناکی ئاراستەی ئامانجێک دەکەن، بەمەبەستی گەیشتن بەو ئەنجامەی کە پێشتر بڕیاری لەسەرداوە.

هانابردن بۆ هەمان شێواز تاقە لایەنی نێگەتیڤی کورتە شیعرێتی، پازدە ساڵێک دەبێ شێرکۆ لەو کورتە شیعرانە دەنووسێ، بە درێژایی ئەو ماوەیە هەمان خەسڵەت بەسەر گەلێ لە کورتە شیعرەکانیدا زاڵە:

ئەگەر لەناو شیعرەکانما
گوڵ دەراوێژنە دەرەوە
لە چوار وەرز، وەرزێکم ئەمرێ
ئەگەر یار بێننە دەرەوە
دووانم ئەمرن
ئەگەر نان بێننە دەرەوە
سیانم ئەمرن
گەر ئازادیی بێننە دەرێ
ساڵم ئەمرێ و خۆیشم ئەمرم. (٦)

وەک دەردەکەوێ هەمان بیرۆکەیەو بە وێنەی تاڕادەیەکی زۆر لە یەکدی چوو پاتە دەبێتەوە، پەنا بردنە بەر هەمان شێواز لە تاقە شیعرێکیشدا وەک کەلێن دێتە پێش چاو، چ جای ئەوەی هەمان شێواز بەسەر گەلێ کورتە شیعردا زاڵ بێت. لەگەڵ ئەم سەرنجەیشدا هێشتا کورتە شیعری شێرکۆ بۆ ئەوە دەشێ وەکو نموونەی هەرە باڵای شیعری نوێیی کوردی نیشانی بێگانە بدرێ و بەڕاستی دەکرێ نوێنەرو دەمڕاستی شیعری نوێی کوردی بێت.

* * *

ئەوەی بەکاری وەرگێڕانەوە خەریک دەبێ، بەتایبەتی (وەرگێڕانی شیعر، کە دژوارترین هونەرە) (٧) پێویستە بە تەواوی کەوتبێتە ژێر کاریگەرێتیی ئەو دەقەوە کە وەری دەگێڕێ، دەبێ دەقەکە ڕۆڵی بزوێنەری دی بێت و وەرگێڕی بزواندبێ، ئەوسا وەرگێڕانەکە دەبێتە کاردانەوەی ئەو بزواندنە. وەرگێڕی چاک دەبێ: بە وردی لەو دەقەی وەری

دەگێڕێ تێبگات و هێندەی نووسەرێکی چاکیش توانای نووسینی بە زمانەکەی- خۆی- هەبێ. (٨)

وەرگێڕان دوو جۆری هەیە، یەکەمیان: هەوڵدان بۆ ئەوەی کاریگەرێتیی دەقەکە لەسەر خوێنەر بە زمانی دووەم وەک کاریگەرێتی لەسەر خوێنەر بە زمانی یەکەم وابێ.

دووەمیان: هەوڵدان بۆ گەیاندنی تەواوی مانای دەقەکە، بە ڕەچاوکردنی تایبەتمەندییەکانی زمانی دووەم.

شێوازی یەکەم بۆ ئەو دەقانە دەست دەدا کە گەیاندنی ناوەرۆک بە پلەی یەکەم دێت، شێوازی دووەمیش بۆ ئەو دەقانە، لە بارە کە خەسڵەتە زمانەوانییەکانی دەقەکە کەسایەتیی نووسەر بەرجەستە دەکەن. شێوازی یەکەم پشت بە وشەو دووەم پشت بە ڕستە دەبەستێ. (٩)

هەندێ تێبینیی گرنگ هەیە ناکرێ وەرگێڕ پشتگوێیان بخات:

* دەبێ وەرگێڕ ڕۆشنایی بخاتە سەر ناو، ئیدی ناوی شار بێ، کەس بێ...

* کە زمانی دەقێک ئاڵۆزو سەخت بوو، وەرگێڕ ناتوانێ هەموو شتێ بە تەواوی بەسەر بکاتەوە، بۆیە ناچارە پەنا بۆ شیکردنەوە ببات.

* ئەگەر وەرگێڕ بیەوێ هەردوو دەقەکە بە تەواوی وەک یەک بن، دەبێ هانا بۆ وەرگێڕانی حەرفی ببات، (دیارە بە واتا نێگەتیڤەکەی نا، بەڵکو بەو مانایەی بەوپەڕی دەستپاکییەوە کارەکەی ئەنجام بدا.)

* ئەو وشانەی ڕۆڵی کلیل وازی دەکەن دەبێ بە وردی وەرگێڕدرێن و لە دەقەکەدا چەند جار هاتوون هێندەجار بنووسرێنەوە.

* تا وەرگێڕان بە پێوانە لەگەڵ دەقە ڕەسەنەکەدا کورت بێ، پەسەندترێکە.

* وەرگێڕ نابێ (تەنانەت بەبێ مەبەستیش) هیچ دەست تێوەردانێک بە کارەکەیەوە دیار بێت، نابێ دێڕێک، تەنانەت وشەیەکیش پشتگوێ بخات.

* دەبێ دوو وشەی هاومانا یان دژ بەیەک کە لە دەقەکەدا پێوەندییان پێکەوە هەیە، یان لە تەنیشت یەکدییەوە دێن، لە وەرگێڕاندا گرنگییان پێ بدرێت و لەبەرچاو بگیرێن.

* ئەگەر وشەیەک لە زمانی دووەمدا هاوتایەکی باوی هەبوو، نابێ وشەیەکی دی، لەبری ئەو وشە باوە دابندرێ، دەبێ ئەگەر کەسێکی دی هەمان دەقی بۆسەر زمانی یەکەم وەرگێڕایەوە، بە ئاسانی هەمان وشە دابنێتەوە.

* نابێ وەرگێڕ لە خۆڕا ڕۆشنایی بخاتە سەر دەقەکە، مەگەر یاریدەی زێتر تێگەیشتنی بدات.

* وەرگێڕ بۆی نییە دەقەکە جوانتر بکات. (١٠)

* ئەگەر بەهۆی هەژاریی زمانی دووەمەوە، وەرگێڕ بۆ وشەیەک پەکی کەوت، دەتوانێ وشەیەکی نزیک لە مەبەستی نووسەر بەکار بهێنێ.

* وەرگێڕ دەبێ لە هێماکان تێبگات و یەکە یەکە مانای ئاشکراو شاراوەی وشەکان بزانێ. (١١)

* * *

(شیعرەکەمیان وشە وشە برد، کاتێ وەریان گێڕا، ئەوە گۆزە شاخاوییە شکاوەکەمە، سەرلەنوێ بە وردی وەک خۆیان لێ کردووەتەوە، ئەگەر ئاوی لێچوو، هەڵەی ئەوان نییە، هی منە.) (١٢) دەشێ ئەم گوتەیەی هەمزاتۆڤ ئەگەرچی ڕەنگدانەوەی بێ فیزی خۆیەتی، بۆ خەوشی وەرگێڕی کەم توانا ڕۆڵی پینە بگێڕێ، بەڵام ڕاستییەکەی ئەگەر گۆزەی شیعرێ دوای وەرگێڕان ئاوی لێچوو، ئەوە خوێنەو لەبەر شاعیرو شیعرەکەی دەڕوا.

لەبەر ئەوەی تەنیا سەرچاوە بۆ کورتە شیعرەکانی شێرکۆ کە پشتم پێ بەست، بەشی یەکەمی دیوانەکەی بوو، ئەویش هەموو ئەو کورتە شیعرانەی تێدا نەبوو کە بۆ سوێدی وەرگێڕدرابوون، بۆیە نەمتوانی هەموو دەقە سوێدی و کوردییەکان بەراورد بکەم، ئەگەرچی ئەوە پێویستیشی نەدەکردو نووسینەکەم زیاد لە پێویست درێژ دەبوو. پێویستە ئەوەیش بڵێم سەرەتا سەرنجی دەقە سوێدییەکەم داوەو هەریەکێ لەو شیعرانە لە دیوانەکەدا بووبێ، ئەوا سوێدی و کوردییەکەم بەراورد کردووەو بەپێی زنجیرەی شیعرەکان لە دەقە سوێدییەکەدا، تێبینییەکانی خۆمم خستۆتە ڕوو. کە سەرنجێکم لەسەر وشەیەک یا ڕستەیەک دەربڕی بێت، هێندەی پێم کرابێ خۆم لە نووسینی ئەڵتەرناتیڤەکەی پاراستووەو هەوڵیشم داوە کەمترین وشەی سوێدی بهێنمە ناو نووسینەکەمەوە.

* جوانترین گوڵ (لە کتێبە سوێدییەکەدا ل: ١٣ لە دیوانەکەی شێرکۆ بێکەس-دا ل: ٦٣٦) (١٣).

لەبری وشەی (هەور) Sol نووسراوە کە بە مانای (خۆر) دێت، لەبری (ڕای ئەکرد)یش Gick کە بە مانای (ڕۆیشت) دێت و لە جێی (نهۆم)یش Huset نووسراوە کە مانای (خانووەکە) دەبەخشێ.

لەبری (بڕیاریان داو ڕایانگەیاند) تەنیا وشەی Sade نووسراوە کە بە مانای (گوتی) یان (گوتیان) دێت.

(هی کام ماڵ، لە باوەشی ئەم شارەدا) پشتگوێ خراون.

* قۆپچە: س: ٣٠ک: ٦٢٢.

لەبری پیاوێکی درێژ، Lang och smal man نووسراوە، واتا: پیاوێکی درێژو باریکەلە، لەبری

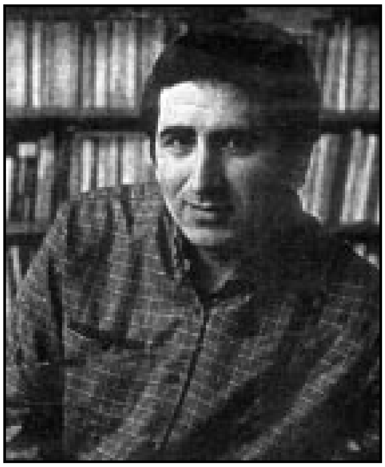

محەمەد ئوزون

(ئاودامان) Trang نووسراوە کە بە مانای (تەسک) دێت.
(هەر بە پێوە ڕاوەستابوو) پشتگوێ خراوە.

* قوربانیی س: ٣ک: ٥٥٨.

چۆنێتیی کۆتایی هێنان بە کورتە شیعر، گرنگییەکی تەواوی هەیە، لەم شیعرەدا شێرکۆ وەک شاعیرێکی زاڵ بەسەر هونەرەکەیدا دوایی بە شیعرەکە هێناوە، وەرگێڕ ئەمەی ڕەچاو نەکردووەو شیعرەکەی پاش و پێش خستووە، بەمەیش ئەو کاریگەرێتییەی کۆتایی، کە شاعیر زیرەکانە نەخشەی بۆ کێشاوە، وەرگێڕ لەبەرچاوی نەگرتووە. شێرکۆ دەڵێ:

وەختێ خنکا
ئەو دوا بێچووی ئەگواستەوە.

وەرگێڕ لەبری ئەو شەش وشەیە نووسوێتی:

Nar han raddat sina fagelunger
gav tradet upp kampen
och dracktes i flodvagen.

ئەگەر ئەم سوێدییە بکەینەوە بە کوردی دەبێ بە:

وەختێ ئەو بەچکە مەلەکانی ڕزگار کرد
درەختەکە دەستی لە خەبات هەڵگرت و
لە سێلاوەکەدا خنکا.

وەک دەردەکەوێ وەرگێڕ، نەک هەرچۆنێتیی کۆتایی هێنان بە شیعرەکەی ڕەچاو نەکردووە، بەڵکو لەبری ئەوەی شیعرەکە وەربگێڕێ، هاتووە شی کردووەتەوە. لەبری بێچووەکان fagelungerی بەکار هێناوە، کە مانای بێچووە مەلەکان دەگرێتەوە، نەک بێچوو، دیارە مەل ناڵێت: من بێچووە مەلەکانی خۆم دەگوێزمەوە، بەڵکو وەک شێرکۆ گوتوویەتی، دەڵێ: بێچووەکانم دەگوێزمەوە. لەبری (ئەگواستەوە) Rad-datی نووسیوە کە مانای (ڕزگاری کرد) دێت.

* هەڵوێست س: ٣٢ک: ٥٤٠

Ljus واتا: مۆم، ڕووناکی، کەچی وەرگێڕ جارێ لەبری (تریفە) و جارێکی دی لەبری (چرا) بەکاری هێناوە. لەبری (تۆڕ دەچنرێ)، Naten lades نووسراوە، واتا (تۆڕ دادەنرێ، یان دەنرێتەوە. وشەی (هەواڵ) پشتگوێ خراوە.

وەشی Sorg کە بە مانای خەم، پەژارە دێ لە خۆڕا نووسراوە، لە شیعرەکەدا نییە. (١٤)

* پێکەوە س: ٣٤ک: ٦٤٣.

وەرگێڕ نووسیوێتی: Bredvid varandra واتا (بە تەنیشت یەکدییەوە) شتی وایش لە شیعرەکەدا نییە.

* ڕێگا س: ٣٥ک: ٥٧٨.

لەبری:

(ئاراراتیش کوردی لێ بوو
کوردیش دووانەی چەوسانەوەو تێکۆشانی
بە یەک سک بوو.)

وەرگێڕ نووسیوێتی:

Ararat fodde en kurd
som fodde tvillingarna
fortryck och kamp

دووانە، واتا: ئەو دووکەسەی بە یەک سک لە دایک بوون، کەوابوو (بە یەک سک) زێدەیە، چونکە هەرچی دووانە هەیە هەر بە یەک سک لەدایکبوون و هەروایش دەبێ، بۆیە دووانەیشیان پێدەگوترێ. وەرگێڕ هەستی بەم غەفڵەتەی شاعیر کردووەو (بە یەک سک)ی فەرامۆش کردووە.

* میرات س: ٤١ک: ٥٨٥

کە کەو ئەمرێ
دوای خۆی بۆ شاخ
چەند قاسپەیەک بەجێ دێڵێ

لەبری ئەمە نووسراوە:

Nar berghonan dor i fjallen
lammnar efter sig nagra sanger

واتا:

کاتێ- کەو- لە شاخدا دەمرێ
دوای خۆی هەندێ گۆرانی بەجێ دێڵێ.

لەبری ئامرازی پێوەندی (بۆ)، وەرگێڕ (لە)ی بەکارهێناوە، تەنیا بەم هەڵە گچکەیە مەبەستی شاعیر شێوێنراوە کە باس لە میراتی دەکات و میراتیش (بۆ) خەڵک دەمێنێتەوە، یان (بۆ) خەڵک بەجێ دەهێڵرێ.

لەبری ئاسک کە Gasellی پێدەگوترێ Myskhjort نووسراوە، Mysk هەر میسکە، hjort بە هەموو ئەو گیانەوەرانە دەگوترێ کە لە چەشنی ئاسکن، وەک فیلەگێژە، کەڵەکێوی، مەڕەکێوی.

* ساڵی تازە س: ٤٣ک: ٥٩٤

لەبری: (نەمدا لە ئەگەریجەم) Pryder نووسراوە، کە مانای: جوانتری دەکا، سان دەیڕازێنێتەوە، دەبەخشێ. لەبری (بچووکتر دەبێ) Var mindre نووسراوە کە بە مانای (بچووکتر بوو) دێ، لەبری: (دەچمە خوازبێنییان) Gifter jag mig med نووسراوە کە ئەمە ژنهێنان دەگرێتەوە، نەک خوازبێنی کردن. لەبری (گۆم) Sjo نووسراوە کە بە مانای زەریاچە دێت.

ئەو ئاسۆیەی پار تیا نەفڕیم
ئەمساڵ ئەبێ بەجێی گەشتم
مەلێ وای وت.

ئەم کۆپلەیە پشتگوێ خراوە.

لەبری (پەنجە)، Arm نووسراوە کە بە مانای (باڵ) دێت. لەبری (مێزەکەیش) کە شوناسە ett bord کە بە مانای (مێزێک) دێت کە ناشوناسە.

لەبری (سینی) Ljusstake نووسراوە، کە بە مانای شەمعدان دێت. لەبری هەردوو ئاوەڵناوی (سرک و کێوی) کرداری Lopte نووسراوە کە بە مانای (بەپەلە ڕایکرد) دێت.

* هیوا س: ٥٤ک: ٥٨٧

لەبری کرداری ڕابردووی (هەڵکورماوم)، فرمانی ڕانەبردووی Sitter jag نووسراوە کە مانای (دادەنیشم) دێت. لەبری (ئەی ئەوینی کوردستانم) O min kur-diska fosterlands karlek نووسراوە، ئەمەیش واتا: (ئەی ئەوینی وڵاتی کوردانم)، نازانم لەبەرچی وەرگێڕ وشەی (کوردستان)ی بەکار نەهێناوە.

* عاشق س: ٦٠ک: ٥٦٦

لەبری:

ئەو تەنها لەلایە
ئێوەیش هەمووتان لەلایە.

وەرگێڕ نووسیویێتی:

Hon ar mera vard
for mig an ni alla

واتا: ئەو بۆ من لە هەموو ئێوە بە نرخترێکە، لەبری (چاو بە شەونم) Tarogde نووسراوە کە بە مانای (چاو بە فرمێسک) دێ. لەبری (زامی دڵدار) Karlekssorger نووسراوە کە مانای (خەمەکانی ئەوین) دەبەخشێ.

* هاوڕێ س: ٦٤ک: ٥٣٨

لەبری وشەی (گەرمەسێر) واتا: گەرمیان Varme نووسراوە کە بە مانای (گەرمی) دێ. Langtan کە بە مانای تامەزرۆیی دێ لەبری وشەی (عەشق) نووسراوە.

* قۆخ س: ٦٧ک: ٦٠١

لەبری (زووتر) En gang نووسراوە کە بە مانای (جارێکیان) دێ. لەبری (لە بەرەبەیانی تەمەندا) Imina dagars begynnelse نووسراوە واتا: (لە سەرەتای ڕۆژەکانمدا.) لەبری ئەم دێڕە (تۆ بزانە بەشت نادا!) ئەم چوار دێڕە نووسراوە:

Lyssna till kurdistan
och hor efter
om hon ar villig
att delta med sig

* بەفر س: ٦٨ک: ٥٩٧

لەبری (تۆپەڵە بەفرێ) کە تاکە Snobollar کە کۆیە، بەکارهێنراوە، لە دوا دێڕی دەقە سوێدییەکەدا بە ناڕەوا وشەی Men قوت بۆتەوە ئەگەرچی دەقە کوردییەکە (بەڵام)ی تێدا نییە.

* پەڕەسێلکەیەک س: ٧٤ک: ٣٠٨

ئەم شیعرە بەختیار ئەمین و کریستیان ڕۆبێری کردوویانە بە سوێدی، تەنیا دوو تێبینیم لەسەری هەیە، لەبری: (ڕووت و قووت) کە یەک وشەیە، Naken و Avkladd نووسراون کە تەنیا یەکێکیان مەبەستەکەی دەگەیاند.

شێرکۆ لێچوواندێکی ناسکی بەکارهێناوە، کاتێ دڵی بە (لۆکە) چوواندووە کەچی لە دەقە سوێدییەکەدا وشەی (لۆکە) پشتگوێ خراوە، بەمەیش ئەم وێنە شیعرییە سەرنج ڕاکێشە (ئەو دڵە بچکۆلانەیە... لۆکەیەکە... ئازاری مۆر هەڵئەمژێ) لە ئاستی هونەرییەکەی هاتۆتە خوارەوە.

* ئازادی س: ٧٦ک: ٥٩٤

لەبری وشەی (هەناو)، Hjarta کە مانای (دڵ) دەبەخشێ، نووسراوە، لەبری (چاو) Djup نووسراوە کە بە مانای (قووڵایی) دێت. لەبری (مەلی بەر بەیان هەڵئەفڕێ)، نووسراوە: Flygger fagler i gryningen واتا: لە بەرەبەیاندا مەلان هەڵدەفڕن. لەبری کێڵگە کە تاکەو ناشوناسە Akrarna نووسراوە، کە کۆیەو شوناسیشە.

* گریان س: ٧٨ک: ٣٢١

ئەو دارستانە بۆ ئەگری؟
ڕەنگە درەختێکی گەنجی لێ مردبێ.

وەکو ئاشکرایە ڕستەی دووەم پرسیاری نییە کەچی لە دەقە سوێدییەکەدا کراوە بە ڕستەیەکی پرسیاری Har den for-lorat ett ung trad? وەرگێڕ لە شیعری هەڵوێستدا لەبری (نەمام) ungttradی بەکارهێناوە، لەم شیعرەدا لەبری (درەختێکی گەنج) هەمان شتی داناوەتەوە. لەبری چنار trad نووسراوە کە بە مانای (درەخت) دێت، لەبری

کاکه مەم بۆتانی

(پۆله مەل) En fagel نووسراوه، واتا: مەلێک.

* پرسیارو وەرام س: ٨٠ک: ٥٠٦

لەبری: (وەختێ باڵای چەک داگیرسا) نووسراوه:

Nar vapnens pipor rackte
anda in i himlen.

واتا:

وەختێ لوولەی چەکەکان تا ناخی ئاسمان گەیشتن.

لەبری (بۆی نەبارێ) Inte later sitt regen falla over den نووسراوه، واتا: ڕێگه نەدا بارانەکەی بەسەریدا ببارێ. لەبری (نەیگێڕێت و ڕای نەژەنێ) Intefor dem framat ئەمەیش دوورو نزیک پێوەندی به مەبەستی شێرکۆوه نییه. جگه لەوه شێرکۆ دەڵێ:

هەوریش گوێ ناگرێ له بایه
نەیگێڕێت و ڕای نەژەنێ.

هەور، تاکه! با، تاکه. ئیدی نەمزانی وشەی Dem که به مانای (ئەوان) دێ له حاڵەتی بەرکاردا له کوێوه هاتووه.

دەربەندیش گوێ له شاخ ناگرێ
ئەم لاو ئەولای قایم نەگرێ.

لەبری (ئەم لاو ئەولای شاخ) Vagg نووسراوه، که به مانای (دیوار) دێت.

* شایەت س: ٩٤ک: ٥٤٢

کورته شیعرەکانی شێرکۆ ئاڵۆزو تەمومژاوی نین، نه وشەی گرانیان تێدایه، نه یاری به وشەکردن، بەشێوازێکی وا نووسراون، هەموو خوێنەرێ لێیان تێدەگات، شێرکۆ توانیوێتی به شێوەیەکی ساکار، مەبەستی قووڵ دەرببڕێت، ئەمەیش لایەنێکی گەشی کورته شیعرەکانێتی. وای بۆ دەچم شیعری شایەت به هەڵه لێک دراوەتەوه. شاعیر باس لەوه دەکا که (کرێکارێکی کورد کوژراوه.) وەرگێڕ وای بۆچووه، کوردێک له زینداندایەو به مەرگ سزادراوەو دواتر ئیعدام کراوه، بۆیه لەبری (بەدله)، که شێرکۆ مەبەستی پۆشاکی کرێکاره لەکاتی کاردا Fangdrakten نووسراوه که به مانای پۆشاکی تایبەت به زیندانی دێت. لەبری (له ماڵەوه که بەدلەکەیان هەڵواسی.) وەرگێڕ نووسیوێتی:

Nar de vande ater
och hangde upp hans drakt.

وەک دەبینین (له ماڵەوه) پشتگوێ خراوه، (کاتێ ئەوان گەڕانەوه) له شیعرەکەدا نییه، وەرگێڕ خوڵقاندوویەتی. ئەوانەی بەدلەکەیان هەڵواسیوه، کەسوکارەکەین، نەک بکوژەکانی وەک وەرگێڕ بۆی چووه. لەبری:

خەمه وردیلەکان دەستیان
بەگیرفانەکاندا گێڕا

وەرگێڕ نووسیوێتی:

Borjade de mindre sorgerna
tala i fickorrna

واتا:

خەمه وردیلەکان له گیرفانەکاندا کەوتنه قسەکردن.

لەبری:

پێی وتن: Sade نووسراوه که به مانای (گوتی) دێت.

* خاک س: ٩٥ک: ٥٥٠.

دەستم برد بۆ چڵێ دارێ
لەتاو ئازار لق داچڵەکی

لەبری:

(داچڵەکی) Skrek نووسراوه که مانای (هاواری کرد) دەبەخشێت.

* یادداشت س: ١٠٠ ک: ٧٦٣

گوڵ یادداشتی خۆی نووسیەوه
نیوەی یادداشت
لەسەر نیگای جوانی ئاو بوو
ئاو یادداشتی خۆی نووسیەوه
نیوەی یادداشت
لەسەر بەژنی شۆخ و شەنگی دارستان بوو
دارستانیش که یادداشتی خۆی نووسیەوه
نیوەی یادداشت
لەسەر خاکی دەزگیران بوو
که خاکیشم یادداشتەکانی نووسیەوه
هەموو یادداشت، تێکڕای یادداشت
لەسەر دایکی میهرەبانی ئازادی بوو

لەم کورته شیعرەدا دوو وشه هەن زۆر گرنگن و دەبێ وەرگێڕ به وردی ڕەچاویان بکا، یەکەم: (نیوه) که سێ باره

کراوەتەوە. دووەم: (هەموو) کە لە کۆتایی شیعرەکەدا هاتووەو بۆ زێتر پێ لەسەر داگرتنی وشەی (تێکڕا)یش کە هاوواتایەتی لە تەنیشتییەوە هاتووە، کەچی وەرگێڕ، هەردوو وشەکەی فەرامۆش کردووە، وشەی (دایک)یش کە گرنگیی خۆی هەیە ئەویشی پشتگوێ خستووە.

پێش ئەوەی کۆتایی بەم نووسینە بهێنم بە پێویستی دەزانم بڵێم: من بە چاوی ڕێزەوە سەرنجی ئەو کارە سەختە دەدەم کە ئەو وەرگێڕانە پێی هەڵساون و هیچ بۆچوونێکی خۆم بەکاربرو مشتومڕ هەڵنەگر نازانم و دڵسۆزیم بۆ شیعری کوردی، ئەم سەرنجانەی پێ دەربڕیوم، بۆ لاش بێکستروێم-یش ڕێزی تایبەتیم هەیە، چونکە ئەمە یەکەمجاری نییە بە تەنگ شیعری کوردییەوە بێت. (١٥)..❖

پەراوێزەکان

....

(١) **Sherko Bekas. Sma speglar. stockholm 1989. house of kurdistan**

(٢) نووسەری ئەم دێڕانەش هەمان سەرنجی سەبارەت شیعری شێرکۆ دەربڕیوە: «زۆربەی شیعری شێرکۆ باس لە گوندو چیاو دەشت و دارستان دەکات.. سروشت سەراپای شیعرەکانی داگیرکردووە» حەمە سەعید حەسەن با سوێسکەی شیعر بە شەوارە نەکەوێ ل: ٥٨ سوێد ١٩٨٩.

(٣) المثاقفة وفعالية الترجمة في الادب المقارن. د. أمين الزاوي، الآداب الاجنبية. عدد ٥١، ٥٢ ص: ١٩٩ دمشق ١٩٨٧.

(٤) **MEHMED UZUN. sorgens & motstandets dikter. DN. 15augusti 1987.**

(٥) یارمەتیی تۆخۆسکی، سالآنە لە یانەی قەڵەمی سوێدییەوە بە نووسەرێکی پەنابەری دەستکورت دەدرێ. (سەرچاوەی پێشوو).

(٦)دیوانی شێرکۆ بێکەس. بەشی یەکەم ستۆکهۆڵم ١٩٩٠ ل: ٧٦٢.

(٧) جبرا ابراهيم جبرا. ينابيع الرؤيا. المؤسسة العربية للدراسات و النشر. بيروت ١٩٧٩ س: ١٢.

(٨) سيكولوجية الشعر المترجم د. ريكان ابراهيم. الثقافة الاجنبية عدد: ص: ١٤٩ بغداد. وزارة الثقافة و الاعلام ١٩٨٨.

(٩) مقدمة تجريبية في الترجمة. بيتر نيومارك. ترجمة عبدالوهاب الوكيل. الثقافة الاجنبية عدد: ٢ص: ١٢٩ بغداد. وزارة الثقافة و الاعلام ١٩٨٨.

(١٠) سەرچاوەی پێشوو.

(١١) نظريات الترجمة الفرنسية جان لادميرال، الثقافة الاجنبية، عدد: ٢ بغداد. وزارة الثقافة والأعلام ١٩٨٨ ص: ١٤٣.

(١٢) رسول حمزاتوف. أراء وقصائد. ترجمة ميخائيل عيد. مكتبة ميسلون. دمشق ١٩٨٤ ص: ٢٠

(١٣) لە مەودوا لەبری کتێبە سوێدییەکە (س) و لەبری دیوانەکەی شێرکۆ (ک) واتا کوردی دەنووسم.

(١٤) نامەیەکیش خۆی لە زەرفەکەیدا دڕان

وەختێ زانی

هەواڵی ئیعدامکردنی هەڵبەستێکی لەناودایە

بریا شێرکۆ شیعرەکەی بەو جۆرە کۆتایی پێ بهێنایەو دەستبەرداری دوادێڕی ببوایە کە دەڵێ:

بۆ مەهابادی لەیلایە

ئەم دێڕە بە ئاشکرا دیارە، یاریکردنێکی ساکارە بە سۆزی خەڵکی و زیادەیەو گوتنی زیانێکی گەورەی بە کۆتایی و سەرجەمی شیعرەکە گەیاندووە. ئاشکرانەکردنی ئەوەی ئەو هەڵبەستە باس لەچی دەکات و بۆچی گوتراوەو بۆ ئیعدام دەکرێ. شیعرەکەی گەلێ بە پێزترو پڕماناو قووڵتر دەکردو گەلێ پرسیاری لای خوێنەر بەجێ دەهێشت.

(١٥) لاش بەشداریی لە وەرگێڕانی ئەم دوو کۆمەڵە شیعرەیشدا کردووە:

*** Goran. tarar & konst. Azad forlag sweden 1986.**

*** Doften av mitt Lands moln. APEC Forlag sweden 1991.**